

వరాహోపనిషత్తు

- (1) నిత్యానిత్యవివేకశ్చ ఇహముత్రవిరాగతా,
శమాదిషట్కసంపత్తి ర్ముముక్షా తాం సమభ్య సేత్.
- (2) ఏవం జితేం ద్రియో భూత్వా సర్వత్ర మమతా మతిమ్,
విహాయ సాక్షిచైతన్యే మయి కుర్యా దహం మతిమ్.
- (3) దుర్లభం ప్రాప్య మానుష్యం తత్రాపి నరవిగ్రహమ్,
బ్రాహ్మణ్యం చ మహావిష్టో ర్వేదాంతశ్రవణాదినా.
- (4) అతివర్ణాశ్రమం రూపం సచ్చిదానందలక్షణమ్,
యో న జానాతి సో2విద్యా న్కదా ముక్తో భవిష్యతి.
- (5) అహమేవ సుఖం నాన్య దన్యచ్ఛే న్నైవ తత్సుఖం.
- (6) స్వప్రకాశం త మాత్మాన మప్రకాశః కథం స్ఫుశేత్.
- (7) స్వయం భాతం నిరాధారం యే జానన్తి సునిశ్చితమ్,
తే హి విజ్ఞానసంపన్నా ఇతి మే నిశ్చితా మతిః,
- (8) స్వపూర్ణాత్మాతిరేకేణ జగజ్జీవేశ్వరాదయః,
న సన్తి నాస్తి మాయా చ తేభ్యశ్చాహం విలక్షణః.

- (9) సర్వసాక్షిణ మాతానం వర్ణాశ్రమవివర్జితమ్,
బ్రహ్మరూపతయా పశ్యన్ బ్రహ్మైవ భవతి స్వయమ్.
- (10) దేహాత్మ జ్ఞానవ జ్ఞానం దేవాత్మజ్ఞాన బాధకమ్,
ఆత్మన్యేవ భవే ద్యస్య స నేచ్ఛన్నపి విముచ్యతే.
- (11) సత్యజ్ఞానానందపూర్ణలక్షణం తమసః పరమ్,
బ్రహ్మానందం సదా పశ్యన్ కథం బద్ధ్యేత కర్మణా.
- (12) సర్వగం సచ్చిదానందం జ్ఞానచక్షు ర్నిరీక్ష్యతే,
అజ్ఞానచక్షు ర్నేత్రేత భాస్వంతం భాను మన్దవత్.
- (13) ప్రజ్ఞానమేవ తద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణమ్,
ఏవం బ్రహ్మపరిజ్ఞానాదేవ మర్త్యోఽమృతో భవేత్,
- (14) తద్బ్రహ్మానంద మద్వంద్యం నిర్గుణం సత్యచిద్వనం.
విదిత్వా స్వాత్మనో రూపం న బిభేతి కుతశ్చన.
- (15) అజ్ఞాస్య దుఃఖౌఘమయం జ్ఞాస్యానందమయం జగత్,
అన్దం భువ సమన్దస్య ప్రకాశం తు సుచక్షుషాం.
- (16) స్వస్వరూపం తు చిన్మాత్రం సర్వదా సర్వదేహీనాం,
నైవ దేహాదిసంఘాతో ఘటవ ద్ధృశిగోచరః.
- (17) స్వాత్మనో 2 న్యదివాభాతం చరాచర మిదం జగత్,
స్వాత్మమాత్రతయా బుద్ధ్యా తదస్మీతి విభావయ.

- (18) బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః ప్రతీత మఖిలం జగత్,
పశ్యన్నపి సదా వైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్.
- (19) మత్స్వరూప పరిజ్ఞానా త్కర్మభి ర్న స బధ్యతే,
యః శరీరేంద్రియాధిభ్యో విహీనం సర్వసాక్షిణమ్.
- (20) స్వస్వరూపతయా సర్వం వేద స్వానుభవేన యః,
స ధీరః స తు విజ్ఞేయః సోఽహం తత్త్వం ఋభో భవ.
- (21) స్వస్వరూపానుసంధానా న్స్పృత్యస్తం సర్వసాక్షిణం,
ముహూర్తం చింతయే న్మాం యః సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే,
- (22) సర్వభూతా న్తరస్థాయ నిత్యముక్త చిదాత్మనే,
ప్రత్యక్షైతన్య రూపాయ మహ్యమేవ నమో నమః.
- (23) త్వం వాహమస్మి భగవో దేవతేఽహం వై త్వమసి,
తుభ్యం మహ్యమనంతాయ మహ్యంతుభ్యంచిదాత్మనే
నమో మహ్యం పరేశాయ నమస్తుభ్యం శివాయ చ,
- (24) కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం గృహ్లామి త్యజామి కిం,
యన్నయా పూరితం విశ్వ మహాకల్పాంబునా యథా.
- (25) అంతస్సంగం బహిస్సంగ మాత్మసంగం చ య స్త్యజేత్
సర్వసంగనివృత్తాత్మా స మామేతి న సంశయః.
- (26) ఉప సమీపే యో వాసో జీవాత్మపరమాత్మనోః,
ఉపవాసః స విజ్ఞేయో న తు కాయస్య శోషణమ్.

- (27) కాయశోషణమాత్రేణ కా తత్ర హ్యవివేకినాం,
వల్మీకతాడనాదేవ మృతః కిం ను మహోరగః.
- (28) అస్త బ్రహ్మీతి చే ద్వేద పరోక్షజాన మేవ తత్,
అహం బ్రహ్మీతి చేద్వేద సాక్షాత్కార స్స ఉచ్యతే.
- (29) యస్మిన్కాలే స్వమాత్మానం యోగీ జానాతి కేవలం,
తస్మా త్కాలా త్సమారభ్య జీవన్ముక్తో భవ త్యసౌ.
- (30) అహం బ్రహ్మీతి నియతం మోక్ష హేతు ర్మహాత్మనాం
ద్వే పదే బంధమోక్షాయ నిర్మమేతి మమేతి చ,
మమేతి బధ్యతే జన్తు నిర్మ మేతివిముచ్యతే.
- (31) బాహ్యచిన్తా న కర్తవ్యా తథై వాంతరచిన్తికా,
సర్వచిన్తాం సముత్సృజ్య స్వస్థో భవ సదా ఋభో,
- (32) సంకల్పమాత్రకలనేన జగత్సమగ్రం సంకల్పమాత్రకలనే హి
జగద్వివాసః, సంకల్పమాత్ర మిద ముత్సృజ నిర్వికల్ప
మాశ్రిత్య మామకపదం హృది భావయస్వ.
- (33) ముచ్చిన్ననం మత్కథన మన్యోన్యం మత్స్పృభాషణం,
మదేకపరమో భూత్వా కాలం నయ మహామతే.
- (34) అనాత్మతాం పరిత్యజ్య నిర్వికారో జగత్స్థితౌ,
ఏకనిష్ఠత యాంతస్థ సంవిన్మాత్ర పరో భవ.

- (35) తస్మా న్ముముక్షుభి ర్భైవ మతి ర్జీవేశవాదయోః,
కార్యా కిం తు బ్రహ్మతత్త్వం నిశ్చలేన విచార్యతామ్.
- (36) అద్వితీయబ్రహ్మతత్త్వం న జానన్తి యథా తథా,
బ్రాహ్మణా ఏవాఖిలా స్తేషాం క్వము క్తిః క్వేహ వా సుఖం.
- (37) స్వప్నస్థ రాజ్యభిక్షాభ్యాం ప్రబుద్ధః స్ఫుశతే ఖలు.
- (38) అవి శేషేణ సర్వం తు యః పశ్యతి చిదన్వయాత్,
స ఏవ సక్షాద్విజ్ఞానీ స శివః స హరి ర్విధి.
- (39) దీర్ఘస్వప్న మిదం యత్తద్దీర్ఘం వా చిత్తవిభ్రమం,
దీర్ఘ వాపి మనోరాజ్యం సంసారం దుఃఖసాగరం,
సుప్తే రుత్థాయ సుప్త్యంతం బ్రహ్మైకం ప్రవిచిన్త్యతాం.
- (40) అరోపితస్య జగతః ప్రవిలాపనేన చిత్తం మదాత్మకతయా పరి
కల్పితం నః శత్రూ న్నిహత్య గురుషట్కగణా న్నిపాతా
ధన్వద్వివో భవతి కోవల మద్వితీయః
- (41) అద్యాస్తమేతు వపు రాశశితార మాస్తాం క స్తావతాపి మమ చిద్వ
పుషో విశేషః కుంభే వినశ్యతి చిరం సమవస్థితే వా కుంభాం బరస్య
న హి కో2పి విశేషలేశః.
- (42) అహినిర్ణయనీ సర్పనిర్మోకో జీవవర్జితః.
వల్మీకే పతిత స్తిస్థే త్తం సర్పే నాభిమన్యతే

- (43) ఏవం స్థూలం చ సూక్ష్మం చ శరీరం నాభిమన్యతే,
ప్రత్యగ్జ్ఞానశిఖిద్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే స హేతుకే
నేతి నేతేతి రూపత్వా దశరీరో భవత్యయమ్.
- (44) మరుభూమౌ జలం సర్వం మరుభూమాత్ర మేవ తత్,
జగత్తయ మిదం సర్వం చిన్మాత్రం స్వవిచారతః.
- (45) సలిలే సైన్దవం యద్వత్సామ్యం భవతి యోగతః
తథాత్మమనసో రైక్యం సమాధి రితి కథ్యతే.
- (46) దుర్లభో విషయత్యాగో దుర్లభం తత్త్వదర్శనం,
దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాం వినా.
- (47) ఉత్పన్న శక్తిబోధస్య త్యక్తనిశ్చేషకర్మణః,
యోగినః సహజావస్థా స్వయమేవ ప్రకాశతే.
- (48) రసస్య మనస శ్చైవ చంచలత్వం స్వభావతః,
రసో బద్ధో మనో బద్ధం కిం న సిద్ధ్యతి భూతలే.
- (49) పుంఖానుపుంఖవిషయేక్షణ తత్త్వరో2పి,
బ్రహ్మవలోకనధియం న జహాతి యోగీ,
సంగీత తాల లయ వాద్య వశం గతాపి
మౌలిన్ద కుంభపరిరక్షణ ధీ ర్న టీవ,
- (50) దృశ్యతే శ్రూయతే యద్వద్బ్రహ్మణో2న్య న్నతద్భవేత్
నిత్య శుద్ధ విముక్షైక మఖండానంద మద్వయం.
సత్యం జ్ఞాన మనంతం యత్పరం బ్రహ్మహ మేవతత్,

- (51) ఆనందరూపో2హ మఖండబోధః పరాత్పరో2హం ఘన చిత్స్పకాశః,
మే ఘో యథా వ్యోమ న చ స్ఫుశన్తి సంసారదుఃఖాని న మాం స్ఫుశన్తి.
- (52) సర్వం సుఖం విద్ధి సుదుఃఖనాశా త్వర్యం చ సద్రూప మసత్య
నాశాత్, చిద్రూప మేవ ప్రతిభానయుక్తం తస్మా దఖండం
మమ రూపమేతత్,
- (53) సత్య చిద్ధన మఖండ మద్వయం సర్వదృశ్యరహితం నిరాయమమ్,
యత్పదం విమల మద్వయం శివం త త్సదాహ మితి మౌన మాశ్రయ.
- (54) జన్మ మృత్యు సుఖ దుఃఖ వర్జితం జాతి నీతి కులగోత్ర దూరగమ్,
చిద్వివర్తజగతో 2 స్య కారణం త త్సదాహ మితి మౌన మాశ్రయ.
- (55) నిరుపాధిక నిత్యం యత్సుఖై సర్వసుఖాత్పరమ్,
సుఖరూపత్వ మస్యేతదానంద త్వం సదా మమ.
- (56) మమ చరణస్మరణేన పూజయా చ స్వక తమసః పరిముచ్యతే హి
జస్తుః న హి మరణ ప్రభవ ప్రణాశ హేతు ర్మమ చరణ స్మరణా
దృతే2స్తి కించిత్.
- (57) ఆదరేణ యథా శ్రోతి ధనవ స్థం ధనేచ్ఛయా,
తథా చే ద్విశ్వకర్తారం కో న ముచ్యేత బంధనాత్.

- (58) న క ర్తా నైవ భోక్తా చ న చ భోజయితా తథా,
కేవలం చిత్సదానందబ్రహ్మైవాహం జనార్దనః.
- (59) జలస్య చలనాదేవ చంచలత్వం యథా రవేః,
తథాహంకారసంబంధా దేవ సంసార ఆత్మనః.
- (60) చిత్తమూలం హి సంసార స్తత్స్పృయత్నేన శోధయేత్
హస్త చిత్త మహత్తాయాం కైషా విశ్వాసతా తవ.
- (61) క్వ ధనాని మహీపానాం బ్రహ్మణః క్వ జగన్తి వా ప్రాక్తనాని
ప్రయాతాని గతాః సర్గపరం పరాః కోటయో బ్రహ్మణాం యాతా
భూషా సప్తాః పరాగవత్.
- (62) ఉత్పాద్యమానా రాగాద్యా వివేకజ్ఞానవహ్నినా,
యదాతదైవ దహ్యన్తే కుత స్తేషాం ప్రరోహణమ్.
- (63) యథా సునిపుణః సమ్యక్ పరదోషే క్షణే రతః,
తథా చేన్నిపుణః స్వేషు కో న ముచ్యేత బన్ధనాత్.
- (64) నాత్మజ్ఞస్వైష విషయ ఆత్మజ్ఞో హ్యేత్యమాత్రద్యక్,
ఆత్మనాత్మని సంత్యచ్ఛో నావిద్యా మనుధావతి.
- (65) యే కేచన జగద్భావా స్తా న విద్యామయా న్విదుః,
కథం తేషు కిలాత్మజ్ఞ స్వక్వావిద్యోనిమజ్జతి.
- (66) ద్రవ్యమంత్రక్రియాకాలయు క్తయ స్సాదుసిద్ధిదాః,
పరమాత్మపదప్రాప్తౌ నోపకుర్వన్తి కాశ్చిన.

- (67) సర్వేచ్ఛాకలనా శాస్తా వాత్మలాభో దయాభిదః,
స పునః సిద్ధివాంఛాయాం కథ మర్హత చిత్తకః
- (68) అద్వైతే సైర్య మాయాతే ద్వైతే చ ప్రశమం గతే,
పశ్యన్తి స్వప్నవల్లోకం తుర్యభూమి సుయోగతః.
- (69) కేవలం క్షీణమనసం అస్తే2దైతే2తినిర్భయః.
- (70) అంతశ్శూన్యో బహిశ్శూన్య శూన్యకుంభ ఇవాంబరే,
అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణ కుంభ ఇవార్ణవే.
- (71) భావనా మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తన్మయో భవ.
- (72) రాగద్వేషభయాదీనా మనురూపం చరన్నపి,
యో2స్త ర్వోమవ దచ్చః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
- (73) యస్య నాహంకృతో భావో బుద్ధిర్యస్య న లిప్యతే,
కుర్వతో2కుర్వతో వాపి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
- (74) యస్మా న్నోద్విజతే లోకో లోకా న్నోద్విజతే చ యః,
హర్షామర్ష భయోన్ముక్తః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
- (75) ప్రజాహాతి యదా కామా న్సర్వాం శ్చిత్తగతా న్మునే,
మయి సర్వాత్మకే తుష్టః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.

- (76) చైత్యవర్జిత చిన్మాత్రే పదే పరమపావనే,
అక్షుబ్ధచిత్తో విశ్రాంతః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
- (77) ఇదం జగ దహం సో2యం దృశ్యజాత మవా స్తవమ్,
యస్య చిత్తే న స్ఫురతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
- (78) సద్బుహ్మణి స్థిరే స్పారే పూర్ణే విషయవర్జితే,
ఆచార్యశాస్త్రమార్గేణ ప్రవిశ్యాశు స్థిరో భవ.
- (79) శివో గురుః శివో వేదః శివో దేవః శివః ప్రభుః,
శివో2స్మృహం శివః సర్వ శివా దన్యన్న కించన.
- (80) విదిత్వా స్వాత్మనో రూపం సంప్రజ్ఞాతసమాధితః,
శుకమార్గేణ విరజాః ప్రయాన్తి పరమం పదమ్.
- (81) అత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః.
- (82) యస్యానుభవపర్యంతా బుద్ధి స్తత్త్వే ప్రవర్తతే,
తద్బుష్టిగోచరా స్సర్వే ముచ్యన్తే సర్వపాతకైః.
- (83) అనేకజన్మసంస్కార గురుదేవప్రసాదతః,
యోగాభ్యాసా త్తతో వేదో జాయతే తస్య యోగినః.
- (84) తైలధారా మివాచ్ఛిన్నం దీర్ఘఘంటానినాదవత్,
అవాచ్యం ప్రణవస్యార్గం య స్తం వేద స వేదవిత్.
- (85) సర్వవిఘ్నహర శ్చాయం ప్రణవః సర్వదోషహ్.